

HELSINGIN VENÄLÄINEN
KAUPPIASYHDISTYS R.Y.
1918-1988

HISTORIIKKI

Marja Leinonen

Helsinki 1991

HELSINGIN VENÄLÄINEN KAUPPIASYHDISTYS R.Y.
1918-1988

HISTORIIKKI

Marja Leinonen

ISBN 952-90-3649-3
Helsinki 1991
Yliopistopaino

Venäläinen kauppiaskunta autonomian ajan Helsingissä

Venäläiset kauppiaat muodostivat Suomen autonomian aikana varsin merkittävän ryhmän Helsingin kaupungin talouselämässä. Näin saattoi odottaakin, olihan pääkaupunki samalla suuriruhtinaskunnan venäläisen hallintokoneiston pääpaikka ja kaupungin edustalla sijaitsi suoraan Venäjälle kuuluva linnoitus Viapori (Suomenlinna), jossa kaupankäynnin hoitivat venäläiset kauppiaat. Ensimmäiset venäläiset kauppiaat olivat tulleet Helsinkiin jo 1820-luvulla. Useimmat muuttivat tänne Vanhasta Suomesta, Pietarista sekä suoraan sisä-Venäjältä, erityisesti Jaroslavlsta. Suomeen muuttanut saattoi toimia Viaporin marketanttina, sotilasmuonakaupustelijana, olematta Suomen kansalainen, mutta kaupan harjoittaminen itse kaupungissa vaati 6 vuoden oleskelua maassa ja porvarisoikeuden hakemista, eli Suomen kansalaisuutta. Väliaikaisesti saattoi käydä kauppaa ilman porvarisoikeutakin. Myöhemmin elinkeinovapaus poisti rajoituksia melkoisesti: vaadittiin enää hyvä maine, laskutaito ja kirjanpitotaito. Kovin vaatimus kaupporvariksi haluavalle lienee ollut suomen tai ruotsin kielen taito.

Vuonna 1850 Helsingin kauppiaista venäläisiä oli 40%, mutta vuosisadan loppua kohti määrä alkoi suhteellisesti vähetä. V. 1878 venäläisiä suurkauppiaita oli vielä 24% - samoihin aikoihin noin 10% Helsingin asukkaista oli äidinkieleltään venäläisiä. Venäläiset kauppiaat aloittivat toimintansa Suomessa yleensä ruokatavarakauppaina, mutta monet siirtyivät tukku- ja ulkomaankauppaan ja vaurastuivat. Vielä 1880-luvun alussa venäläissyntyiset kauppiaat maksoivat yli puolet koko Helsingin kauppiaskunnan veroista. Lisäksi kaupungissa toimi suuri joukko veroa maksamattomia kauppiaita. 1870-luvulla alkoi venäläisten ylemmän sosiaalisen kerroksen sulautuminen suomenruotsalaiseen (Sinebrychoffit, Kiseleffit, Kovaleffit, Koroleffit, Wavulinit ym.). V. 1910 1500:sta Helsingin Kauppiasyhdistykseen kuuluvasta vain 87 oli enää venäläisiä. 1920-luvulla venäläiset yritysten nimet olivat käytännöllisesti katsoen kadonneet yhdistyksen listoilta - tosin oli ilmestynyt osakeyhtiömuoto, jossa liike- ja omistajannimi eivät välttämättä lankea yhteen, eivätkä kaikki kauppiaat varmastikaan olleet jäseniä.

Helsingin venäläisessä yhteisössä syntyi autonomian aikana muutamia yhdistyksiä: Venäläinen Hyväntekeväisyysyhdistys, Punaisen Ristin yhdistys, seurustelukerho Nadežda, Venäläisen meripelastusseuran osasto jne. Myös venäjää puhuvat työläiset muodostivat oman

ammattiosastonsa Helsingin työväenyhdistyksessä. Kevyemmällä puolella taas toimi Venäläinen sotilasklubi Kampin kasarmissa. Nykyisen Kansallisoopperan rakennus oli pystytetty venäläiseksi teatteriksi (Venäläinen Aleksanterin teatteri 1868-1917).

Vuosisadan lopun elämää Helsingissä venäläisen silmin kuvaa Alexander Wozneszensky (Voznesenskij), Aleksanterin kymnaasin lehtori, sittemmin Venäläisen lyseon rehtori, seuraavaan tapaan:

Suhteet Helsinkiin ilmeisesti ainiaaksi muuttaneiden venäläisten ja paikallisten ruotsalaisten ja suomalaisten välillä olivat täysin ystävällismieliset. Eikä venäläisiä ollut Helsingissä suinkaan vähän. Ennen kaikkea he olivat kauppiaita ja kaupustelijoita, jotka eivät harrastaneet politiikkaa ja jotka elivät rauhallisesti eivätkä katsoneet joutuneensa kaltoin kohdelluiksi Suomessa; monet heistä olivat Suomen kansalaisia. Tällaisia täysin venäläisiä sukunimiä ovat Baranoff, Barkoff, Beregoff (---). Kauppiain ja kaupustelijoiden lisäksi Helsingissä toimi rauhallisina ammatinharjoittajina muitakin venäläisiä. Voidaanpa sanoa, että jotkut ammatit olivat melkein kokonaan venäläisten käsissä; siten esimerkiksi tarhavihitys oli Helsingissä aina jaroslavilaisten käsissä. Sitä harjoittivat Ivan Timofejevits Matrosoff, hänen poikansa Nestor Ivanovits, lisäksi Buldygin, Shustoff, Melnikoff, Scholin, kaksi Sedoffin veljestä (---). Parhaimpina kokkeina Helsingin hotelleissa ja ravintoloissa pidettiin aina venäläisiä. Lattiankiilloittajat, karamellinvalmistajat, kondiittorit ja jäätelönvalmistajat olivat myös yleensä venäläisiä. Kun kevät tuli, Helsinkiin saapuivat kadunkiveäjät, pääasiassa Gdovin kihlakunnasta Pietarin kuvernementista, ja alkoivat kivetä katuja; he saapuivat töihin aliurakoitsija Sergei Ivanovitš Smirnoffille, ja myöhemmin hänen pojalleen Dmitri Sergejevitsille.

Venäläiset kauppiat keskittyivät kaupantekoon ja yksityiseen hyväntekeväisyyteen Helsingin ortodoksisen seurakunnan piirissä. Kaupungin pitkäikäisin venäläinen koulu, ns. Tabunoffin kansakoulu, kantoi talon seurakunnalle lahjoittaneen kauppiaan nimeä. Kauppiat olivat näkyvä tekijä myös seurakunnan hoitokunnassa, jonka tehtävänä oli hoitaa seurakunnan kiinteistöjä, kerätä niiden ylläpitämiseen tarvittavat varat, järjestää seurakunnan köyhäinhoito ja holhoustoimi. Myöhemmin hoitokunta erosi itsenäiseksi yhdistykseksi. Se hoiti esimerkiksi venäläisten kauppiain perustamia stipendirahastoja. Toinen huomattava ryhmä seurakunnassa olivat Venäjän armeijasta

eläkkeelle jääneet tai eronneet sotilaat, jotka anoivat Suomen kansalaisuuden. Suurimmillaan heidän määränsä oli 1910-luvulla.

Varsinaista venäläisten kauppiain yhdistystä ei Helsingissä autonomian aikana ollut. 1860-luvulla oli kyllä järjestetty yhteisiä pääsylipullisia perheillanviettoja. 1870-luvulla ei tapahtunut mitään näinkään mainittavaa, kuten kertoo valtioneuvos Ilja Stratoff, musiikimies ja kuoronjohtaja, selostaessaan v. 1919 helsinkiläisessä päivälehdessä *Russkij listok* Kauppiasyhdistyksen syntyä. Samainen Ilja Stratoff oli tosin järjestänyt v. 1888 venäläisten kauppiain ohjelmallisen iltaman, johon oli jopa harjoittanut mieskuoron, mutta tämä tilaisuus jäi ainutkertaiseksi. Seuraavaan kauppiain julkiseen yhteisiin toimintaan kului kolme vuosikymmentä.

Yhdistyksen alkuvaiheet

Helsingin Venäläinen Kauppiasyhdistys r.y. (Russkoe Kupetšeskoe Obščestvo v g. Gel'singfors) perustettiin yhdistysrekisterin tietojen mukaan 27.1.1918 nimenään Ryska Köpmannagillet i Helsingfors r.f. ja se rekisteröitiin 3.1.1920. Ei ole tietoa siitä, mikä herätti kauppiaskunnassa halun yhdistyksen perustamiseen. Ajankohdan tapahtumat kuitenkin puhunevat puolestaan. Perustamispäätös syntyi, kuten yhdistyksen jäsen Ivan Fedosow myöhemmin yhdistyksen 10-vuotisjuhlapuheessaan (29.1.1928) totesi, "punaisten kapinan päivinä" - tammi-kuun 27. ja 28. välisenä yönä punaiset julistivat vallankumouksen alkaneeksi Helsingissä. Edelleen, Fedosow arveli, että kauppiain aktiviteetille oli tarjoutunut aikaisemmin tarpeeksi toimintamahdollisuuksia perhepiirissä, työssä ja seurakunnan asioissa. Yhdistystä ei perustettu "50-70 vuotta sitten, jolloin melkein koko Suomen kauppa ja monet teollisuuslaitokset olivat venäläisten käsissä, vaan silloin, kun venäläinen hallinto- ja sotalaitos oli jo lähdössä Suomesta". Todennäköisesti uusi poliittinen tilanne ei ollut pelkästään huolettava: itsenäinen Suomi tuskin lakkaisi käymästä kauppaa naapurin kanssa, ja yhdistyneinä venäläisillä kauppiailta olisi etuote kielensä ja asiantuntemuksensa ansiosta. Tähän näyttää viittaavan selostus "Venäläinen kauppiaskunta Helsingissä" (Russkoe kupetšestvo v Gel'singfors) päivälehdessä *Russkaja Žizn'* maaliskuussa 1919, jossa puhutaan yhdistymisen mukanaan tuomista uusista mahtavista taloudellisista näkymistä. Vielä yhtenä asiaan vaikuttavana seikkana saattoi olla se, että jo vuonna 1918 Helsingissä toimi Venäläinen Siirtokunta (Russkaja Kolonija), epävirallinen yhdistys, jota repivät poliittiset

intohimot. Suomeen juurtuneina ja enimmäkseen Suomen kansalaisina kauppiaat halusivat ehkä oman yhdistyksen katon alla pysyä näistä erossa. Mallina saattoi olla jo v. 1903 perustettu Viipurin Venäläinen Yhdistys, josta kehkeytyi Viipurin Venäläinen Kauppiasyhdistys.

Venäläisestä Siirtokunnasta "loikkasi" kauppiaiden pariin Kauppiasyhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja, kenraaliluutnantti Konstantin Vasiljevitš Samsonoff. Hän oli syntynyt Helsingissä v. 1860. Suomen valtion virkoja venäläistettäessä hänet nimitettiin Pohjanlahden merenmittaustöiden päällikkyydestä luotsi- ja majakkalaitoksen luotsitirehtööriksi. Muutamaa ylennystä ja kunniamerkkiä myöhemmin hän oli v. 1914 luotsilaitoksen päällikkö ja kenraaliluutnantti vuoteen 1917 asti. Tällöin, Suomen itsenäistyessä, hän jäi virattomaksi, mutta jatkoi yhteiskunnallista toimintaansa entisellä innollaan. Venäläisessä Siirtokunnassa hän oli aluksi ollut jopa varapuheenjohtajana.

Kauppiaiden yhdistystä oli perustamassa myös Konstantin Vasiljevitšin poika, kolleegiregistraattori Alexander Samsonoff. Muut perustajajäsenet olivatkin lähes kaikki kauppiaskuntaa. Matrosoffien suvun edustajia oli viisi, pari heistä jo kauppaneuvoksia. Suku oli vaikuttanut Helsingissä jo 50 vuotta, ja seurakunnan toimissa Matrosoffeja oli jatkuvasti. He olivat perustaneet useammankin stipendirahaston venäläisten kymnaasien oppilaiden avustamiseksi. Myös Nikolai Baranoff edusti vanhaa, jo kauan Helsingissä asunutta kauppiassukua. Pjotr ja Ivan Barkoff olivat kauppias- ja urakoitsijasukua, urakoitsija oli myös Dmitrij Smirnov. Kauppiaita olivat Ivan Falin ja Ivan Sokoloff. Asianajaja Alexander Nikolajeff toi yhdistykseen mukanaan myös vaimonsa. Helsinkiläisiä kauppiassukuja edustavat vielä Nikolai Schoshkoff, Vasili Fedosejeff, Olga Fedosejeff, leipomo- ja konditorialiikkeen omistaja Alexander Andrejeff, Alexander Mednikow sekä Ivan ja A. Fedosow. Perustajajäseniä olivat myös muutoin historian hämärään jääneet Vasili Martenson ja Sergei Saloff.

Perustava yleiskokous pidettiin maan poliittisen tilanteen selkiytyttyä 19.11.1918. Tällöin esiteltiin säännöt. Jäsenten tuli olla Suomen kansalaisia, jotka harjoittivat kauppaa ja teollisuutta, mutta kannattajajäseniksi otettiin myös ilman Suomen kansalaisuutta olevia, jos he olivat Suomessa kauppaa harjoittavia venäläisiä. Yhdistyksen tarkoituksena oli lähentää toisiinsa jäseniään ja suomalaisia kauppiaita sekä "omasta huoneistosta käsin tapahtuvan seurustelun avulla antaa näille

tilaisuus sekä hyödyllisiin että huvittaviin askareisiin". Joulukuussa 1918 yhdistyksen jäsenten kokouksessa johtokuntaan valittiin Konstantin Samsonoff, Alexander Samsonoff, Nikolai Baranoff, Nikolai Matrosoff ja Alexander Nikolajeff. Heti ryhdyttiin suunnittelemaan kirjaston kokoamista ja pyydettiin jäseniltä kirjalahjoituksia. Tammikuun ensimmäisenä päivänä 1919 järjestettiin ravintolassa ohjelmallinen illanvietto, mikä virallisesti käynnisti yhdistyksen toiminnan. Puheenjohtaja Samsonoffin puheen jälkeen ohjelmassa seurasi konsertti, joka oli varsin monipuolinen. Balalaikkaorkesterin lisäksi kuultiin sekä paikallisia kykyjä että Venäjältä emigroituneita muusikkoja, esim. Mihail Kurtó (sello), joka oli Viaporista Helsinkiin jäänyt Venäläisen lyseon piirustuksenopettaja, pianisti Helene von Venzell sekä Nina Filimanskaja, Venäjältä tullut nimekäs taiteilijatar, joka esitti mustalaisromansseja.

Kuukautta myöhemmin yhdistyksen puheenjohtaja Konstantin Samsonoff kuoli äkilliseen sairauskohtaukseen vain 59 vuoden iässä. Tämä oli isku koko paikalliselle venäläiselle yhteisölle. Samsonoff oli toiminut aktiivisesti paitsi Kauppiasyhdistyksessä ja seurakunnan hoitokunnassa, myös kirkkoneuvostossa, *Russkij listok* -lehdessä, venäläisessä urheiluseura Startissa sekä Oy Sibirissä. *Russkij listok* omisti tapaukselle tilaa muistokirjoituksin ja hautajaisselostuksin useassa numerossa.

Samsonoffin kuoltua hänen paikkansa puheenjohtajana lankesi varapuheenjohtajana toimineelle Alexander Andrejeffille (1882-1928). Muut johtokunnan jäsenet olivat tässä vaiheessa Ivan Barkoff, Sergei Saloff, Ivan Fedosow ja uutena nimenä Vladimir Schohin. Vladimir Nikolajevitš Schohin (1862-1934) oli helsinkiläistä venäläistä kauppiassukua jo kolmannessa polvessa. Hänen vanhempansa Nikolai ja Anna Schohin olivat perustaneet stipendirahaston venäläisiä kymnasisteja varten, ja Nikolai oli ollut hyvin aktiivinen seurakunnan toimissa. Vladimir Schohin oli ilmeisesti saanut korkeampaa opillista sivistystä ja seurasi innostuneesti ajan poliittisia tapahtumia. Hän otti hoitaakseen kirjaston ja kulttuuritoiminnan ja uppoutuikin työhönsä esimerkillisesti. Aktiivisen kirjojen ja lehtien hankinnan sekä klubin kulttuuriohjelman järjestämisen ohella Schohin toimi myös liikkeenharjoittajana ja valokuvaajana.

Yhdistyksen huoneistokysymys oli yleisen asuntopulan takia kauan ratkaisematta. Kokoonnuttiin ensin vuokratiloissa, sitten jonkin aikaa Samsonoffin lesken huoneistossa Oikokatu 5:ssä, sen jälkeen ravinto-

loissa, mm. Oopperakellarissa ja Kleinehin hotellissa. Viimein syksyllä 1920 Andrejeff tarjosi yhdistykselle vuokralle tiloja konttoristaan Pohjois-Esplanadi 7:stä, jossa sijaitsi myös hänen konditoriansa. Siellä yhdistys toimi vuoteen 1922 asti, jolloin talo myytiin Ruotsin lähetystölle.

Toiminnan vakiintuminen

Yhdistyksen kirjasto syntyi jo v. 1919. Seurakunnan hoitokunta omisti kirjoja, joita sen jäsenet säilyttivät kotonaan. Eräs heistä, Vladimir Semjonoff, antoi näitä kirjoja vuorostaan Kauppiasyhdistyksen kirjaston käyttöön. Ensimmäiset kirjat yhdistyksen varoilla, 354 kpl, ostettiin valtioneuvos Sergei Korgujeffilta. Johtokunta valtuutti kirjastonhoitajan järjestämään kirjastolle 6000 kirjaa. Tarkempaa tietoa ei pöytäkirjoista löydy, ei myöskään selvyyttä hankkeen onnistumisesta. Edulliset hankinnat olivat tuolloin varmasti mahdollisia, koska lakkautettuja venäläisiä kouluja ja varuskuntia kirjastoihin oli pitkin Suomea. Jossakin vaiheessa Kauppiain kirjastoon päätyikin sekä Aleksanterin lyseon että Viaporin kirjoja. Vuodeksi 1921 voitiin jo pysyviin tiloihin Andrejeffin konttoriin tilata lehtiä: ulkomaisia (*Obščee delo* Pariisista, *Rul'* ja *Bitš'* Berliinistä) ja paikallisia (*Novaja Russkaja Žizn'* ja *Dagens Press*).

Maaliskuussa 1919 klubi oli jo täydessä käynnissä, päätellen siitä, että johtokunnassa ilmaistiin huolestusta: se muistutti "lähinnä peliluolaa". Kävi ajankohtaiseksi luokitella korttipelit kiellettyihin ja sallittuihin, oli myös määriteltävä kurinpitäjärjestelyt. Rahoituspuoli haki vielä muotojaan. Poliisi ilmoitti, ettei yhdistys saanut rahoittaa toimintaansa kortinpelaajilta keräämillään maksuilla, joten jäsenmaksuja oli korotettava.

Kulttuuriohjelma alkoi myös samana keväänä. Päivälehti *Russkaja Žizn'* tiedotti huhtikuussa 1919 artikkelissaan "Venäläisessä kauppias-klubissa", ettei juuri syntynyt klubi aikonut pysytellä "tavanomaisissa kortinpeluraameissa", vaan oli ryhtynyt järjestämään luentosarjoja. Aloituksen oli tehnyt prof. Konstantin Arabaschin (Arabašin) aiheesta "Kauppias venäläisessä kirjallisuudessa ja kaupan- ja teollisuudenharjoittajien yhteiskunnallinen merkitys".

Klubille ryhdyttiin hankkimaan kalustoa, mm. hankittiin puhelin ja lainattiin piano. Palkattiin myös vahtimestari-bufetinpitäjä. V. 1920

aloitettiin jokavuotinen traditio: köyhille lapsille järjestettiin joulujuhla, joka sijoittui vanhan ajanlaskun mukaan tammikuuhun. Samoin ryhdyttiin antamaan raha-avustuksia yksittäisille jäsenille sekä venäläisille yhteisöille. Myönnettiin myös ilmaisia jäsenyyksiä ja kirjastonkäyttöoikeuksia.

Vuonna 1921 jäseniä oli 65, mutta lisää tunnelmaa klubille antoivat näiden mukanaan tuomat vieraat. Kävikin tarpeelliseksi rajoittaa jäsenten vieraidentuonti kolmeen kerrallaan ja kieltää vieraita tuomasta mukanaan lisää vieraita. Syynä oli paitsi se, että useille vieraille oli jouduttu antamaan porttikielto, myös se, että huoneisto oli liian pieni. Tulolähteinä olivat nyt jäsenmaksut, vieraiden pääsymaksut klubille sekä huoneiston vuokra muutamana päivänä viikossa ulkopuolisille - jäsenille se oli avoinna 4 päivänä viikossa. Eräät venäläiset yhteisöt saivat käyttää huoneistoa ilmaiseksi. Iltaamia siellä järjesti mm. Venäläinen urheiluseura Start. Keväällä ja syksyllä edellä jo mainittu Alexander Wozneszensky piti luentoja "Helsingin menneisyydestä".

Vuonna 1922 Andrejeffin konttorista oli lähdettävä, ja uusi huoneisto vuokrattiin nk. Brondinin talosta, Erottaja 2:sta. Sinne palkattiin siivooja ja vahtimestari. Uusi huoneisto avattiin juhlallisesti 19.3.1922 ortodoksiseen tapaan pyhityksellä, jota saatteli Uspenskin katedraalin kirkkokuoro. Kevyemmästä musiikista vastasi suosittu italialainen tanssiorkesteri Bisacchi. Alkolta saatiin lupa ravintolanpitoon, joten oli tarpeen palkata tarjoilijatar. Huoneisto oli nyt avoinna 5 päivänä viikossa. Vanhat kauppiaat valittivat pian siitä, että heidän lastensa kortinpeluu alkoi käydä kalliiksi, niinpä johtokunta päätti keksiä nuorisolle sopivampaa ajanvietettä. Rakennettiin näyttämö, jota varten lavasteita saatiin toimintansa lopettaneelta Nadežda-yhdistykseltä. Aleksandr Baumgarten, innokas teatterimies, ja Valerian Voutilainen, venäläistynyt suomalainen lehtimies, järjestivät klubilla teatteriesityksiä. Voutilaisen aloitteesta yhdistykseen liittyi myös hänen johtamansa Venäläinen nuorisokerho Vereteno, joka ryhtyi järjestämään ohjelmaa klubilla. Vuoden 1922 luennoitsijoista ja esiintyjistä tiedossa ovat Alexandr Wozneszensky, G. Bernov, G. L'vov, prof. Ergind ja Gusa Severjanka. Wozneszenskya lukuunottamatta nämä olivat ilmeisesti 1920-luvun alulle tyypillisiä tapauksia, venäläisen intelligentsian edustajia, jotka jonkun aikaa Suomessa oleskeltuaan jatkoivat matkaansa edemmäs Eurooppaan.

Taloudellinen tilanne oli keväällä 1923 hiukan huolestuttava, ja kahta huonetta jouduttiin vuokraamaan Tanskan suurlähetystölle lehtien-

lukua varten. Syksyllä klubilla vieraili tunnettu emigranttirunoilija Igor Severjanin, mistä on muistona kirjastossa hänen Schohinille lahjoittamansa nimikirjoituksella varustettu runokirja. Muutoin järjestettiin ohjelmallisia tanssi-iltamia, juhlaillallisia, tee- ja kahvitilaisuuksia ja tietenkin lasten joulujuhla. Vuoden lopussa kirjastossa oli 1105 kirjaa (566 nimekettä), ja lainaajia oli 108 henkilöä. Uusia kirjoja oli hankittu etupäässä Euroopasta. Jäseniä oli 54, nuorisokerhossa lisäksi 37.

V. 1924 Andrejeff kieltäytyi jatkamasta puheenjohtajana, ja hänen tilalleen valittiin Nikolai Baranoff (1871-1929). Uutena jäsenenä johtokuntaan tuli Eugen Stscherbakoff. Yhdistyksen sääntöjä muutettiin samana vuonna siten, että jäseneksi voitiin hyväksyä myös ulkomaalainen, jolla oli liikeyritys Suomen kaupparekisterissä tai joka oli asunut Suomessa yhtämittaa 5 vuotta. Jäseniksi voitiin hyväksyä paitsi kauppiaita ja teollisuudenharjoittajia myös näihin kuulumatomia, kunhan heidän määränsä pysyisi kaupan- ja teollisuudenharjoittajia pienempänä. Ulkomaalaisia ei Suomen lain mukaan saanut olla enempää kuin kolmannes jäsenistöstä. Kulttuurin saralla valtioneuvos Vladimir Krestjanoff piti luennon aiheesta "Sekasorron päivinä". Tiloja vuokrattiin mm. Olga Nifontovalle ja koreografi Alexander Saxelinille tanssiharjoituksia varten. Lastaajien artteli sai kokoontua tiloissa ilmaiseksi. Kesällä, kuten tavallista, huoneisto oli suljettu.

Vuonna 1925 ryhdyttiin Euroopan venäläisten emigranttien keskuudessa viettämään Venäläisen kulttuurin päivää. Siksi valittiin kansallisorunoilija Alexandr Pushkinin syntymäpäivä, kesäkuun 8. päivä. Suomessa juhlinnan järjesti Venäläinen Siirtokunta, mutta Venäläinen Kauppiasyhdistys osallistui alusta alkaen suunnittelutyöhön ja avusti järjestelyjä taloudellisesti. Marraskuussa kenraali Severin Dobrovolski kävi Kannakselta luennoimassa klubilla aiheesta "Maaliskuun vallankumous armeijassa". Joulukuussa päätettiin järjestää tavanomaisen joulujuhlan lisäksi näytelmäesitys Venäläisen Hyväntekeväisyysyhdistyksen hyväksi. Nyt yhdistys osti jo oman pianon, seuraavana vuonna oli vuorossa mm. radio.

Kirjastossa toiminta jatkui ennallaan. Lehtivalikoima oli jo varsin monipuolinen: *Rul'* (Berliini), *Vozroždenie* (Pariisi), *Poslednija Novosti* (Pariisi), Suomessa ilmestyvät *Utrennaja Zarja* (Sortavala), *Svenska Pressen*, *Allas Krönika*, *Klockarfar* ja *Suomen Kuvalehti*. Helsingin *Listok* *Russkoj kolonii* -lehden tilaus kuitenkin

peruutettiin v. 1927. Se lopetettiinkin Suomen viimeisenä venäläisenä sanomalehtenä samana keväänä.

Yhdistyksen yksittäisiltä jäseniltä kului paljon aikaa ja vaivaa ortodoksisen seurakunnan epäselvien asioiden järjestelyyn, olivathan kauppiaat hoitokunnassa jo vanhastaan vahvasti edustettuina. Kauppiasklubilla "seurakunnan terveet voimat saattoivat yhdistyä", totesi Ivan Fedosow aiemmin mainitussa yhdistyksen 10-vuotisjuhlassa. Vuoden 1926 loppuun mennessä seurakunnan asiat olivat kauppiaiden mieleisessä järjestyksessä, ja yhdistys saattoi suunnata huomionsa muualle. Niinpä vuoden 1927 alussa perustettiin naiskomitea (damskij komitet) huolehtimaan hyväntekeväisyydestä ja järjestämään rahankeruutalaisuuksia. Aktiivisia toiminnan johtajia olivat rouvat Schohin ja Baranoff.

Vuonna 1928 yhdistys irtisanottiin huoneistostaan. Uusi paikka löytyi tällä kertaa ortodoksisen seurakunnan talosta Liisankatu 29:stä, josta tilat vuokrattiin seuraavaksi 5 vuodeksi. Tähän väliin osui yhdistyksen 10-vuotisjuhlakin (ohjelma on valitettavasti kadonnut). Klubielämä oli vilkasta. Yhdistyksen pöytäkirjoista löytyy kirje eräältä rouva G:ltä, joka pyysi, ettei hänen miestään enää päästettäisi päivittäin klubille pelaamaan, koska tämä oli jo hävinnyt kaikki rva G:n rahat. Tähän johtokunta suostuikin, kuitenkin huomauttaen, ettei hra G. voinut pelata päivittäin, koska klubi ei ollut joka päivä auki eikä uhkapeli ollut sallittua.

V. 1929 puheenjohtaja Baranoffin kuoltua hänen tilalleen tuli Ivan Fedosow, ja varapuheenjohtajaksi valittiin Alexander Wozneszensky. Yhdistyksen rahatilanne huononi, koska klubilla ei käynyt enää vierailijoita entiseen tapaan. Palvelun parantamiseksi vahtimestarin ja bufetinpitäjän toimet erotettiin toisistaan. Jälkimmäistä varten kirjattiin ohjeet: bufetin tuli tarjota joskus aamiainen, aina päivällinen ja illalla lämmintä ruokaa sekä voileipiä, teetä, kahvia ja muita virvokkeita ja hedelmiä. Huolimatta toiminnan hiljentymisestä kirjasto kukoisti ja lisäsi aukiolopäiviään kolmeksi viikoksi. Kirjastonhoitaja Schohin palkkasi apulaisia kirjojen järjestelyyn ja luettelointiin. Syksystä alkaen klubipuolikin alkoi piristyä, ja peliharrastuksia lisättiin perustamalla jo toimivan shakkikerhon lisäksi koronakerho. Peli-saliin määrätty erityisesti palkattu pelien valvoja.

Entinen kaartinupseeri ja kirjallisuuden harrastaja Georg Fraser piti seuraavalle vuodelle ulottuvan luentosarjan kirjallisuusaiheista. Kult-

tuurin tukemista edusti sekin, että johtokunta myönsi varoja Moskovan yliopiston 175-vuotisjuhlaa järjestävälle komitealle. Lahjoituksia saivat myös Helsingin venäläisten yhteiskunnallisten järjestöjen edustajakomitea, joka aikoi kunnostaa entistä venäläistä sotilashautausmaata, sekä Helsingin Balalaikkaorkesteri (vir. Helsingin isovenäläinen balalaikkaorkesteri) 20-vuotisjuhlaansa; sille myönnettiin myös lainaa. Venäläiset taiteilijat, mm. Peter Selivanoff ja rva Ulrich, pitivät konsertteja yhdistyksen tiloissa. Venäläisten merimiesten yhdistys järjesti luentoja, urheiluseura Start arpajaiset.

V. 1930 olisi pitänyt etsiä uusi huoneisto, mutta seurakunta alensi vuokraa, joten yhdistys pysyi Liisankadulla. Joka torstai järjestettiin jäsenille perheilta, jossa saatiin kuulla musiikkia. Gramofoni oli hankittu, mutta lisäksi oli elävää musiikkia. Esiintyjien joukossa voidaan mainita Entisten venäläisten partiolaisten orkesteri, jota johti George de Godzinsky. Tämän siirryttyä Kansallisooopperaan musisointia jatkoi Balalaikkaorkesterin kokoonpano, joka muutoin esiintyi ravintola Kairossa. Tällä tavoin orkesteri lyhensi velkaansa Kauppiasyhdistykselle. Myöhemmässä vaiheessa klubilla tanssittivat mm. Eugen Malmstén ja Rytmi-Pojat. Ajan tapahtumia kuvastaa se, että johtokunta päätti ilmoittaa yhdistyksen kokouksista myös suomenkielisissä lehdissä - tähän asti oli ilmoitettu ruotsinkielisissä. Johtokunnan puheenjohtaja vaihtui: Ivan Fedosowin tilalle tuli Aleksandr Matrosoff (1894-1973).

Kuuluisuuden kausi

V. 1932 Suomessa kumottiin kieltolaki, ja syksyllä samana vuonna yhdistykselle myönnettiin anniskeluoikeudet. Iltaelämä klubilla vilkastui ja rahankäyttö lisääntyi. Ensin perustettiin Kauppiasyhdistyksen jäsenten kauppaoppilaitoksissa opiskelevia lapsia varten stipendirahasto, sitten Schohinin 70-vuotispäivän kunniaksi hyväntekeväisyysrahasto, jota hoiti naiskomitea. Rahastoa kasvatettiin mm. yhdistykselle vuokratusta raha- automaattista saaduilla tuloilla. Seuraavana vuonna voitiin jo jakaa stipendejä.

Politiikasta pysyteltiin edelleen erossa: palautettiin tyhjänä lista, jossa kerättiin avustuksia Nikolai II:n pyhäkön perustamiseksi Brysseliin. Schohin järjesti 15 luennon sarjan yhdistyksen tiloissa. Vv. 1932-33 klubilla kokoontuivat ja järjestivät iltamia mm. Uspenskin katedraalin kirkkokuoro, Pyhän Kolminaisuuden kirkon kuoro, Kirkkolaulun tuki-

joiden yhdistys, Akateeminen yhdistys, Iltiopiskelijoiden yhdistys (todennäköisesti kysymyksessä olivat venäläiset, jotka opiskelivat kirjekursseilla ulkomaisissa yliopistoissa), Venäläinen nuorisoyhdistys, Venäläisten partiolaisten ystävät ja itse partiolaiset. V. 1932 johtokuntaan uutena jäsenenä oli valittu Aleksander Osokin, v. 1933 uusina tulivat Alexander Denisoff, Nikolai Matrosoff, Aleksander Martschuk ja Karl Lax.

V. 1934 Vladimir Schohin kuoli. Hänessä yhdistys menetti aktiivisimman kulttuurinharrastajansa ja kirjaston kehittäjän, joka oli systemaattisesti pyrkinyt keräämään kirjastoon Euroopan emigranttien julkaisuja, aikakauslehtien täydellisiä sarjoja jne. Yhdistys osti hänen yksityiskirjastonsa. Nyt johtokunnassa kirjaston asioista vastasi kirjastonjohtaja, johon toimeen nimettiin Martschuk. Käytännössä tästä lähtien kirjastoa hoiti kuitenkin kirjastonhoitaja. Siksi valittiin Jekaterina Kvitnitzkij (Kvitnitskaja), joka jo oli muutamana vuonna avustanut Schohinia. 30-luvun alusta kirjaston sekä vapaaehtoisena että palkallisena avustajana kävi ajoittain Tamara Bogojavlenskij (Bogojavlenskaja), joka myöhemmin 50-luvulla peri Kvitnitzkin toimen.

Vuosi oli vilkas kaikin puolin. Johtokunta joutui kokoontumaan peräti 34 kertaa. Käsittelyä vaati mm. se, että klubin vierailijoiden kurissa pitämiseksi johtokunnan jäsenten oli vuorotellen oltava valvomassa, poistettava häiriköt ja julistettava eriateisia pääsykieltoja. Näitä jouduttiin käsittelemään erityisissä komiteoissakin, koska rangaistut valittivat, jotkut uhkasivat jopa oikeudenkäynnillä. Jotkut taas yrittivät päästä sisään väärillä nimillä. Yhdistys joutui myös etsimään uutta huoneistoa. Sellainen löytyi nyt Korkeavuorenkadun ja Etelä-Esplanadin kulmatalosta, Korkeavuorenkatu 36:sta. Kiusalliseksi ongelmaksi nousi tilikirjoissa todettu kassavaje. Rahastonhoitaja oli joutunut taloudellisiin vaikeuksiin ja oli ilmeisesti myös avustanut kahta tuntematonta yhdistyksen jäsentä. Vaje jäi kuitenkin inhimillisen murhenäytelmän varjoon, kun rahastonhoitaja teki konkurssin ja itsemurhan. Tilalle valittiin Kirill Butusoff, ja puheenjohtajaksi kauppias Nikolai Matrosoff (1892-1936).

Klubielämä piristyi entisestään, ja uusi huoneisto oli avoinna jo 6 päivänä viikossa joskus aamuneljän, joskus kuuteenkin asti. Oopperakellarin ravintolassa soittavat muusikot tulivat usein iltamyöhällä työnsä päätyttyä klubille, jossa jatkoivat soittamista ilmaiseksi. Tietty illat varattiin gramofonimusiikille. Uusia pelivälineitä hankittiin, mm.

vuokrattiin biljardipöytä, hankittiin ping-pong-pöytä, yksi peliautomaatti sokeiden ja toinen invalidikomitean hyväksi. Syksyllä tarvittiin jo kolme palkallista valvojaa. Vaikka näillä oli ongelmana suomen kielen taidon puuttuminen, johtokunnan työ helpottui, koska jäsenet pääsivät valvomisvelvollisuuksista. Bufetinpito ei ollut kaikin puolin tyydyttävää. Klo 14:sta alkaen se tarjoili kylmää ruokaa, klo 17:stä lämmintä, silti se tuotti tappiota. Tämä oli huolestuttavaa, sillä vaikka bufetinpito oli annettu vuokralle, yhdistys peri tuotosta prosentteja, progressiivisesti. Kokonaisuudessaan toiminta oli kylläkin taloudellisesti kannattavaa. Todettakoon, että myöhään klubille jääneiden sakot muodostivat 47% voitosta. Viranomaiset pitivät klubia visusti silmällä. Alkon tarkastaja vieraili ja huomautti siitä, ettei juomista laskutettu heti ja että vieraita (ts. ei-jäseniä) oli kovin paljon. Monet jäsenistä olivatkin yhdistykselle velkaa, eikä varoja riittänyt siirtäväksi yhdistyksen rahastoon.

V. 1935 oli taloudellisen nousun aikaa. Rakennuksen ylemmästä kerroksesta vuokrattiin lisätilaa. Johtokuntaan kuuluivat puheenjohtaja Matrosoffin lisäksi Karl Lax, Kirill Butusoff, Aleksander Martschuk, Aleksander Denisoff ja Vasili Lugas. Perustettiin klubinjohtajan toimi, johon siirtyi Denisoff, jolloin hänen tilalleen sihteeriksi tuli Eugen Karlovits Lax. Bufetin tarjoamien ruokien ja viinien laadun valvominen oli johtokunnan edustajan vastuulla. Pelurit sijoitettiin ylempään kerrokseen erilleen muusta klubielämästä, ja väkijuomien tarjontu sinne kiellettiin olutta lukuunottamatta. Nyt tiloja ei juuri voitu vuokrata muille, koska ne eivät olleet vapaina muutoin kuin aamuisin. Silloin tällöin siellä kokoontui mm. Draamakerhon Venäläisen teatterin studio.

Tuotto alkoi ylittää kaikki odotukset, ja lahjoituksia venäläisille yhteisöille ja yksityisille myönnettiin anteliaasti. Seurakunnassa olevaa stipendirahastoa oli mahdollista täydentää 10.000 markkaan. Emigrantikirjailija Boris Zaitsev vieraili Helsingissä, jolloin hänen vastaanottonsa johdosta on yhdistyksen pöytäkirjoihin merkitty kuluja. Jokaisessa johtokunnan kokouksessa oli esillä suuri joukko varsinaisiksi ja kannattajajäseniksi pyrkijöitä. Enemmistöllä edellisistä ja kaikilla jälkimmäisistä oli ruotsinkielinen nimi. Sääntöjä ei heidän takiaan toki tarvinnut muuttaa, sillä Venäjältä oli palannut suuri joukko Suomen kansalaisia, jotka olivat siellä osittain tai täysin venäläistyneet. Varsinaisia jäseniä oli jo 112. Vuoden lopussa todettiin tulojen nousseen 2,5 kertaa ennakoitua suuremmiksi. Venäläinen Hyväntekeväisyysyhdistys sekä Helsingin Venäläinen lyseo saivat

huomattavia lahjoituksia - suuri osa kauppiaajäsenistä kuului myös Hyväntekeväisyysyhdistykseen.

V. 1936 johtokuntaan valittiin uusiksi jäseniksi Artur Askolin ja Vladimir Dzubenko (Dzybenko). Kun Matrosoff myöhemmin kesällä kuoli, puheenjohtajaksi tuli vaaturimestari Karl Lax (1871-1937), syntyisin Pietarista, kuten Askolinkin. Johtokunnan täydennykseksi otettiin Nikolai Karlson, Moskovassa syntynyt Suomen kansalainen. Suomen yhdistyslaki oli muuttunut, osin tiukentunut, ja sääntöihin oli tehtävä muutoksia. Tärkein tuona aikana oli ilmeisesti se, että puheenjohtajan samoin kuin kaikkien johtokunnan jäsenten ja varamiesten tuli olla Suomen kansalaisia (yhdistysrekisterissä joku on lisännyt tekstin viereen "Hura!"). Muita muutoksia olivat se, että yhdistyksen nimi rekisteröitiin suomenkielisenä ja jäsenmäärä rajattiin korkeintaan 140:ksi. Jäsenten määrittely yksinkertaistui: "toimiviksi jäseniksi voidaan ottaa etupäässä kaupan- ja teollisuudenharjoittajain luokkaan kuuluvia henkilöitä, ja kannattajajäseniksi henkilöitä, jotka tavalla tai toisella ovat yhteydessä Suomen liike- ja teollisuuselämän kanssa".

Johtokunta joutui kokoontumaan tänäkin vuonna ahkerasti, peräti 36 kertaa. Klubinjohtaja Denisoff tarvitsi jo apulaisen, joksi valittiin gruusialainen Boris Abaschidze, entisiä Viaporin upseereja. Venäläiselle lyseolle myönnettiin varat, joilla se pystyisi viemään loppuun lukuvuoden ja valtuutettiin johtokunta jatkamaan avustusta tarpeen vaatiessa. Balalaikkaorkesterin velka annettiin anteeksi. Helsingissä vieraili kuuluisa venäläinen taiteilija Feodor Schaljapin, jonka juhlimiseen myös yhdistys osallistui.

Klubin ulko-ovella tarvittiin pikkutunneilla (24-03) jo yövartijankin apua. Lämmintä ruokaa tarjottiin 02.30:een asti. Järjestettiin shakki-turnee ja luento shakista sekä biljardikilpailut jäsenille, mutta myös kirjallisia ja musiikki-illanviettoja. Varsinaisia jäseniä yhdistyksessä oli 140, kannattajajäseniä 120. Klubin kävijäkäynnit laskettiin: ilmaiseksi sisäänpääseitä, siis jäseniä, kävi vuoden aikana 371 kertaa ja maksavia, ulkopuolisia, lähes 15.000 kertaa. Klubi oli siten pääasiassa ulkopuolisten käytössä. Joulurahaa saaneen henkilökunnan määrästä voidaan päätellä toiminnan laajuus: klubivirkailijoita oli 3, kirjaston henkilökuntaa 2, vartiotehtävissä oli 3 (portieri ja vahtimestarin sijainen; varsinainen vahtimestari oli aina sairaana), keittiöhenkilökuntaa 3, bufetin henkilökuntaa 7, siivoojia 5. Lisäksi joulurahaa annettiin talonmiehelle ja 2 poliisille.

Marraskuussa v. 1936 käytiin kiivasta keskustelua yhdistyksen linjasta, ja johtokunta erosi miehissä. Uudeksi puheenjohtajaksi valittiin eversti Eugen Örn (1860-1952), muut olivat osin tuttuja: Karl Lax, Eugen Lax, Sergei Nikitin, Aleksander Osokin, Artur Askolin. Klubilla jatkui entinen meno, ja klubinjohtaja Denisoff oli huolissaan klubin epätoivotuista vierailijoista. Säilyneitten raporttien mukaan häiriöitä aiheutti erityisesti "ruotsalaisten klikki". Sääntöjen mukaan vieraiden oli ulko-ovella nimettävä joku yhdistyksen jäsen suositelijakseen, mutta kontrolli oli ilmeisen hankalaa. Viranomaisten valvonta muuttui tiiviimmäksi: Alko päätti siirtää klubin I luokan ravintoloiden luokkaan. Perusteluna oli se, että klubi ei vastannut nimeään, koska lähes kaikki vieraat tulivat ravintoloista pikkutunneilla ja sisään pääsi kuka vain. Tämä merkitsi sitä, että väkijuomia saisi tarjoilla vain 0.30:een asti. Verovirastokin alkoi udella jäsenten ja vierailijoiden määrää sekä klubin tuloja. Rahaa alkoivat anella myös ulkopuoliset suomalaiset. Maaliskuussa 1937 klubi laati uudet säännöt, joiden seurauksena vierailijoiden lukumäärä väheni, mm. jäseniltä poistettiin suositteluoikeuksia väärinkäytön vuoksi. Tulojen karttumisen aiheuttamassa innostuksessa ryhdyttiin perustamaan Keskinäisen avun kassaa.

Huhtikuussa 1937 poliisi suoritti yllättäen etsinnän yhdistyksen tiloissa uhkapeliepäilyjen takia. Puheenjohtaja Örnin johtokunnalle esittämän selonteon mukaan viranomaiset tunsivat klubin asiat erittäin hyvin, esimerkiksi osasivat etsiä asiakirjoja oikeista paikoista, kun odotettuja suuria rahasummia ei pelipöydiltä löytynyt; takana saattoi olla vain ilmianto. Näin ilmeisesti olikin. Muistitietojen mukaan syynä oli jälleen yksityinen tragedia: erään jäsenen peli-intoinen poika oli luvannut luopua paheestaan, mutta aloittanut klubilla jälleen. Viranomaiset olivat toki tarkkailleet kauppiasklubia, kuten muitakin venäläisten yhteisöjä, ja Etsivän Keskuspoliisin miehet olivat käyneet klubi-illoissa usein. *Uudessa Suomessa* julkaistun artikkelin mukaan jo 20-luvun puolivälissä oli kerran tehty ratsia. Silloin oli takavarikoitu rahat ja pelikortit, mutta ne oli myöhemmin palautettu ilman muita seuraamuksia. Klubi oli EK:n raporteissa saanut peliluolan maineen, poliittisesti epäilyttäviä puheita siellä ei kuultu. Paremman puutteessa tiedottajat raportoivat vierailijoista, jotka olivat pääasiassa suomalaisia liikemiehiä. Raporteista käy ilmi, että eräät EK:n tiedottajatkin olivat intoutuneet pelaamaan, joku jopa sortunut lopullisesti kaltevalle tielle. Tuon ajan tunnelmia kuvastaa raportti tammikuulta 1937. Eversti L. (suomalainen nimi) seurueineen oli riehunut klubilla ja uhannut ampua kaikki, jotka eivät poistuisi klubista - "tällainen

Konstantin Samsonoff

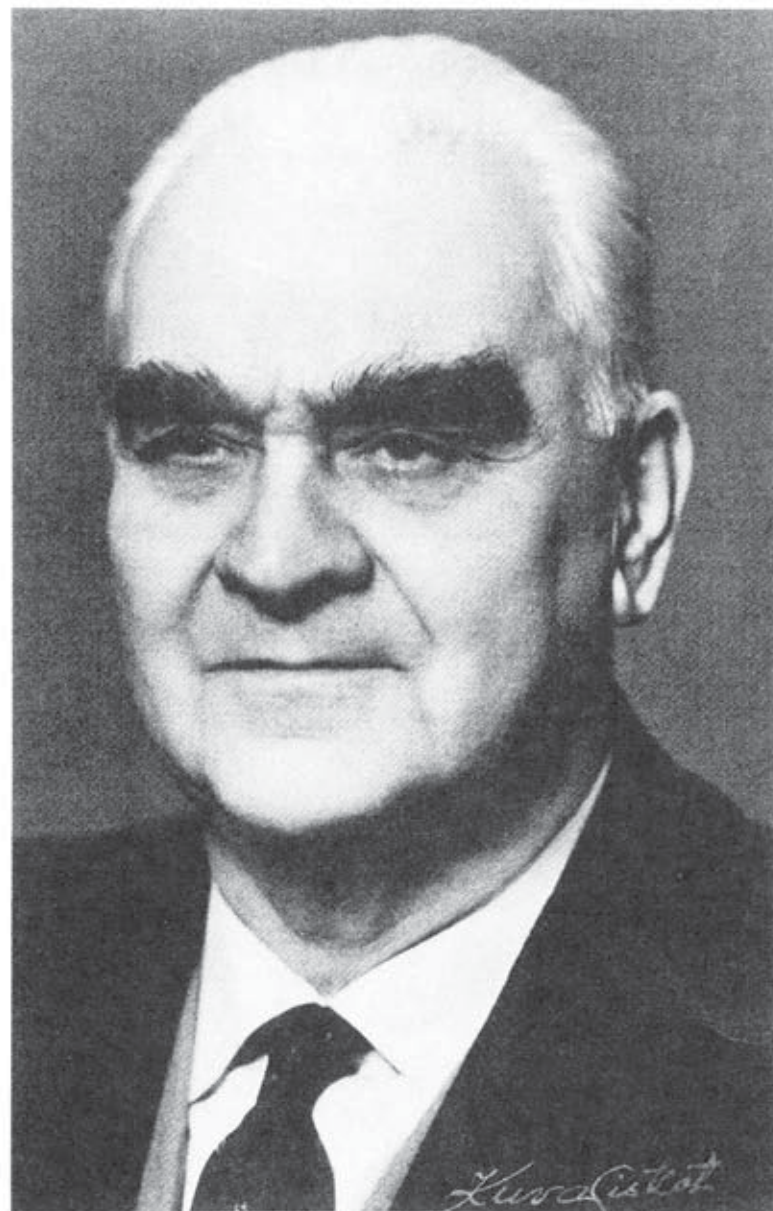
Vladimir Schohin

Alexander Andrejeff

Ivan Fedosow

Aleksander Matrosoff

Nikolai Matrosoff

ryssän klubi täytyy pistää kiinni". Seuraus oli, että L. heitettiin ulos. Kolme kuukautta myöhemmin rikospoliisi tiedusteli EK:lta, oliko tällä omien apajain vuoksi mitään klubin lakkauttamista vastaan. EK:lla ei ollut, mikä osoittaa, että yhdistyksen toiminta oli epäkiinnostavan epäpoliittista.

Juttu nostatti lehdistössä suuren kohun. *Suomen Sosiali-Demokraatti* otsikoi "Pelihelvetti Helsingissä" ja jatkoi: "Suuressa mitassa tapahtuva uhkapeli (---) on maassamme ollut melko tuntematon käsite. Suomalaiset ovat saaneet tähän asti tutustua tähän peliin vain elokuvissa (---) Suomi on astunut kansainväliselle tasolle tässäkin suhteessa". Asiasta tuli oikeusjuttu, joka venyi melko pitkäksi. Puolustukseen yhdistys esitti, ettei se ensiksikään ollut tiennyt toimintansa olleen laitonta - Suomen uhkapeliä koskevat lakipykälät olivat hankalat, sillä uhkapelin määrittelyssä pelissä olevat summat oli suhteutettava pelaajan tuloihin. Toiseksi, rahapanoksin oli pelattu jo vuosikausia poliisiviranomaisten jatkuvan valvonnan alla, nämä olivat vierailleet klubilla, kyselleet pelisääntöjä yms., eivätkä olleet koskaan tehneet huomautuksia. Kolmanneksi, toiminta tähtäsi hyväntekeväisyyteen, kuten tilikirjoista kävi ilmi. Yhdistys otti itselleen pelikorttien ja -markkojen vuokraa sekä pelivoitoista 10%. Pelissä olleet summat olivat ilmeisesti olleet melkoisia: 3 kuukauden aikana vuonna 1936 tuottoa oli yhdistykselle kertynyt 223.590,-, ja vuoden 1937 kolmen ensimmäisen kuukauden aikana 168.877,-. Yhdistys otti myös pääsymaksuja ja sakkoja yökyöpeleiltä. Yhdistys korosti, että kun 3 kuukauden pelitulot olivat yli 120.000 mk, oli samana aikana kirjastoon, venäläisten yhteisöjen ja yksityisten avustukseen käytetty yli 140.000 mk. Oikeudessa uhkapeli katsottiin kuitenkin toteennäytetyksi ja johtokunnan jäsenet tuomittiin päiväsakkoihin. Korvauksia valtiolle ei kuitenkaan tarvinnut maksaa, eikä yhdistystä lakkautettu. Vetoaminen hovioikeuteen ei muuttanut päätöstä.

Toukokuussa 1937 yhdistys oli vielä yrittänyt korjata vahinkoja protestoimalla lehtikirjoitteluja vastaan ja organisoimalla uudelleen bufetinpittoa. Skandaali karkotti kuitenkin klubivieraat. Bufetinpitäjä irtisanoutui ja molemmat portierit jouduttiin erottamaan. Sosiaaliministeriö peruutti ravintolaoikeudet. Kesäkuussa varoja myönnettiin kuitenkin mm. Balalaikkaorkesterin ja Venäläisen kuoron yhteistä Viron-matkaa varten. Muutoin avustusten jakaminen lopetettiin, koska odotettiin menoja oikeusjutusta. Lainoja jäsenille kyllä myönnettiin, samoin rahaa Venäläiselle lyseolle. Varapuheenjohtaja Lax kuoli, tilalle valittiin Vladimir Pasternack. Huhtikuussa johtokuntaan tuli

taas uusia nimiä: Feodor Hozainoff, Axel Lindelöv ja lyhyeksi ajaksi Vladimir Bogojavlenskij. Denisoff ja Nikitin erosivat. Taloudenhoitajaksi valittiin Aleksander Matrosoff. Myöhemmin samana vuonna johtokunnassa olivat taas Osokin, Karlsson, Konstantin Lugas ja Alexander Dubrovin. Oli ryhdyttävä säästötoimiin: palkallisia oli enää kolme, tarjoiltiin vain kylmiä ruokia, osa tiloista yritettiin antaa vuokralle, biljardinpeluusta otettiin maksua. Venäläisestä Siirtokunnasta irronnut Venäläinen nuorisoyhdistys Zveno osti osan kalustoa, kirjoja se oli saanut yhdistykseltä aikaisemmin ilmaiseksi. Muuttunutta tilannetta kuvastavat kävijätilastot: tammi-maaliskuussa käyntikertoja oli ollut entiseen tapaan yli tuhat kuukaudessa. Touku-kuussa käyntejä oli 331 maksamatonta ja 767 maksanutta. Kesäkuussa omia jäseniä kävi vielä 206 kertaa, mutta maksaneita vain 43. Heinäkuussa omia kävi 72 kertaa, maksaneita 16, jotka kaikki olivat naisia. Syksyllä maksavien määrät nousivat hiukan, mutta käyntikertoja oli alle 50 kuukaudessa. Kirjaston tilanne pysyi sen sijaan ennallaan. Uusia kirjoja oli hankittu vuodessa 833, ja nimikkeitä oli nyt kaikkiaan 5677. Käyttäjää oli 460 aikuista ja 75 lasta. Eniten luettiin kevyttä kaunokirjallisuutta.

Toiminnan supistuminen

Oikeusjutun kestäessä v:n 1938 yleiskokous totesi yhdistyksen toiminnan tappiolliseksi. Laadittiin säännöt Keskinäisen avun kassalle, mistä oli tuleva yhdistykselle tärkeä toimintamuoto. Klubi supisti tilojaan antamalla ylemmän ja alemman kerroksen asunnot vuokralle. Hyväntekeväisyyteen ei enää ollut varaa. Stipendirahasto kyllä jatkoi toimintaansa seurakunnan hoitokunnan puitteissa. Jonkun aikaa sihteerinä toiminut Aleksander Dubrovin erosi ja hänen tilalleen tuli Nikolai Karlson. Varsinaisia jäseniä oli enää 58, kannattajajäseniä 5. Etsittiin uutta bufetinpitäjää ja löydettiinkin, mutta tämä toiminta ei enää juuri päässyt vauhtiin, koska ravintolaoikeuksia ei saatu korkeimmalta hallinto-oikeudeltakaan. Uusi bufetinpitäjä, hra Konschin, sai luvan käyttää keittiötä "omia kulinaarisia tarpeitaan varten". Johtokunnan jäseniä erosi pitkin vuotta. Siinä käväisivät tai olivat pysyvämmiin Feodor Hozainoff, Vasili Lugas, Nikolai Karlson, Aleksander Martschuk ja Aleksander Osokin, Aleksander Matrosoff, Vladimir Pasternack. Käytännössä puheenjohtajana toimi seuraavat pari vuotta Konstantin Lugas.

V. 1939 epämääräinen tilanne jatkui, mutta klubi ja kirjasto toimivat silti. Kirjastonhoitaja Kvitznitskin tehtävänä oli varsinaisen työnsä ohessa päästää halukkaita klubille 6 päivänä viikossa tunnin ajan. Vuokraustilanteeseen löytyi ratkaisu Venäläisen Siirtokunnan avulla (sopimuspapereissa Ryska Föreningen i Finland): se asettui yläkertaan, jonne siirrettiin myös kirjasto, jolloin yhdistykselle jäi kaksi huoneistoa alempaa. Vastinettakaan ei tarvinnut maksaa "juuri mitään" (sopimuspapereissa: "korvauksetta"). Toiminta tuotti silti yhä tappiota. Liikakalustoa jouduttiin myymään pois huutokaupalla. Pientä piristymistä osoitti se, että varsinaisiksi ja kannattajajäseniksi halukkaita alkoi taas ilmaantua. Pelaaminen jatkui, lainoja jäsenille voitiin myöntää. Marraskuussa talvisodan alettua ryhdyttiin antamaan avustuksia Karjalan kannakselta tulleille pakolaisille.

Kirjastossa oli nyt 6632 kirjaa, käyttäjinä 36 aikuista ja 48 lasta. V:sta 1934 alkaen tallella olevien hankintaluetteloiden mukaan kirjoja oli karttunut 400-600 kpl vuosittain, suurin osa lännessä painettua venäjänkielistä kirjallisuutta. Melko paljon oli saatu lahjoituksina. V:sta 1940 eteenpäin määrät laskevat, ja Neuvostoliitossa painettuja teoksia alkaa olla yhä enemmän. Sodan aikana tuli lahjoituksina melkoisesti ruotsinkielistä ja jonkin verran ranskankielistäkin kirjallisuutta, samoin ennen v. 1917 painettuja venäläisiä klassikoita.

1940-luvulla johtokunnassa vaihtelivat Konstantin Lugas, Aleksander Matrosoff, Aleksander Osokin, Nikolai Karlson, Vasili Lugas, Mikael (Mihail) Bogomoloff, Karl Gustafsson, Aleksander Denisoff, Alexander Nikolajeff, Feodor Hozainoff ja Peter Varlatscheff. Kesällä 1940 puheenjohtajaksi valittiin Turusta Helsinkiin muuttanut juutalaisen seurakunnan jäsen David Serno (ent. Skurnik) (1903-1963). Tällöin johtokunnassa käväisivät myös Alexander Krjukoff ja Nikolai Jegoroff. Yhdistys luovutti 25.000 mk maan jälleenrakentamiseen. Avustuksia myönnettiin edelleen Venäläiselle lasten- ja vanhainkodille sekä Venäläiselle lyseolle, ja Venäläisen Hyväntekeväisyysyhdistyksen velka kuitattiin. Tuloina olivat entiseen tapaan pääsymaksut ja korttien vuokraus. Klubi oli auki 02:een. Sekä Kauppiasklubi että Venäläinen Siirtokunta joutuivat lähtemään Korkeavuorenkadun tiloista. Kauppiat löysivät uuden paikan Ullanlinnankatu 1:stä, Siirtokunta muutti Kanavakadulle. Osa kalustoa jouduttiin taas myymään.

V. 1941 puheenjohtajaksi valittiin liikemies Mikael Bogomoloff (1889-1952). Denisoff ja Nikolajeff palasivat johtokuntaan.

Kvitnitskij päivysti edelleen klubin ovea ja hoiti kirjastoa. Jäseniä oli 40. Tuloja oli jo hiukan enemmän kuin edellisenä vuonna. Kaluston myyminen jatkui. V. 1942 päätettiin, että kirjaston käytöstä veloitettaisiin entisten 5 mk:n sijasta 10 mk kuukaudessa. Sodankin aikana kirjasto oli auki 2 päivänä viikossa. V. 1943 kirjastossa oli jo 8420 kirjaa, käyttäjiä 427 aikuista ja 83 lasta. Miehet olivat enimmäkseen sodassa ja toiminta vähissä. Harvoista säilyneistä pöytäkirjoista käy ilmi, että Venäläinen Hyväntekeväisyysyhdistys sai lisää rahaa, ja yhdistys osti PYP:n osakkeita.

Välirauhan solmimisen jälkeen Kauppiasyhdistys, toisin kuin eräät muut venäläisten yhteisöt, sai jatkaa toimintaansa epäpoliittisuutensa ansiosta. Muistitietojen mukaan neuvostoliittolaisen valvontakomission vierailun johdosta osa kirjastoa kuitenkin oli siirrettävä ullakolle (*Arhiv russkoj revoljutsii, Vozroždenie* yms.). V. 1944 pommitus oli vaurioittanut taloa, mistä koitui yhdistykselle remonttikuluja. Vuoden 1945 tallella olevista kahdesta pöytäkirjasta käy ilmi, että PYP:n ja KOP:n osakkeet oli myytävä ja tappio katettava vararahastosta - sellainen oli toki kauppiasyhdistyksellä koko ajan olemassa.

V:ltä 1946 ei merkittäviä tapahtumia ole pöytäkirjoihin kirjattu. Yhdistyksen 25-vuotisjuhlaan ei ollut varoja eikä tilaa, mutta tase oli kääntynyt nyt edulliseen suuntaan. V. 1947 jo aikaisemmin perustettu Venäläinen Kulttuuri-Demokraattinen Liitto (RKDS - Russkij Kul'turno-Demokratitšeskij Sojuz) pyysi yhdistykseltä tiloja käyttöönsä lehtensä toimittamista varten. Johtokunta katsoi, etteivät tilat tähän riittäisi. VKDL:n tehtävänä oli olla kattojärjestö kaikelle venäläisten kulttuuritoiminnalle, joten hiukan myöhemmin yhdistys liittyi siihen kollektiivijäsenenä. Kirjastoa hoiti edelleen Kvitnitskij, jota luetteloinnissa avusti Maria Widnäs, Venäjän kielen ja kirjallisuuden dosentti ja Helsingin yliopiston kirjaston slaavilaisen osaston kirjastonhoitaja. V. 1948 oli yhdistyksen yleiskokouksessa 27:stä jäsenestä läsnä vain 15, ja tästä eteenpäin heitä kävi enää 9-12.

1950-luvulla yhdistys toimi päällisin puolin niukin elein. Klubilla kävi säännöllisesti vakiojoukko pelaamassa. Helsinkiläiset kauppiaat olivat vähenneet, mutta toisaalta tilalle tuli Karjalasta evakuoituja. Yhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin Bogomoloffin kuoltua v. 1952 prokurori Dimitrij von Flittner (1914-1980), muiksi jäseniksi David Serno, Aleksander Osokin, Dimitri Bastamoff, Vladimir Dzubenko ja Vasilij Polkumaa (ent. Poschehonoff). Polkumaa ja von Flittner tulivat

Karjalasta, Dzubenko oli Viaporin entisiä upseereja, niinkuin myös Bastamoffin isä. Jekaterina Kvitnitskij-Oreschinin aviomies Ivan Oreschin tuli Terijoen venäläisestä reaalkoulusta. Hänen kirjallisuustutkimuksistaan on muistona kirjastossa Gogolia koskeva käsi-kirjoitus.

Pöytäkirjat vuosilta 1949-1953 ovat kokonaan kadoksissa, joten tämän ajanjakson kattamiseksi on turvauduttava yhdistysrekisteriin ja Tamara Bogojavlenskin muistutietoihin. Niiden mukaan toiminta jatkui entiseen tapaan entisessä paikassa Ullanlinnankadulla. Tamara Bogojavlenskij ryhtyi hoitamaan kirjastoa v. 1953 Jekaterina Oreschinin kuoleman jälkeen, ja kirjasto oli avoinna ensin neljänä, sitten kolmena päivänä viikossa, kortinpelaajat kokoontuivat samoina päivinä. Dimitri Bastamoffin ja Nikolai Feodoroffin aloitteesta ryhdyttiin taas pelaamaan lottoa (bingon varhainen muoto, jota klubilla oli pelattu aikaisemminkin), aluksi kolmena, myöhemmin kahtena päivänä viikossa. Siivooja ja bufetinpitäjä olivat sama henkilö, Nadežda Polkumaa. Suurimmat tulolähteet olivat lotto, pelaajilta peritty korttien vuokra (huomautettakoon tähän selitystä kaipaaville, että pelaajienkin edun mukaista oli, että kortit olivat joka kerta taatusti merkitsemättömät), sakot yökyöpeleiltä ja kirjaston lainaajien maksut.

Koko 1950-luvun ajan kirjoja tuli vielä lisää, vuosikymmenen alkupuolella jopa useita satoja vuodessa. Muiden muassa puheenjohtaja Bogomoloff teki jälleen suuren lahjoituksen. Vanhaa, ennen 1917 painettua kirjallisuutta saatiin useina vuosina peräkkäin, mutta sitten uudet hankinnat olivatkin lähes kauttaaltaan neuvostoliittolaisia ja lahjoituksia. Kirjastonhoitaja hankki tuttavien kautta liikakappaleita ja neuvostoliittolaisia lehtiä (*Ogonjok, Golos rodiny, Novyj mir, Znanie, Znamja, Zvezda*). Vuosikymmenen loppupuolella kirjasto karttui enää vain muutamalla kymmenellä kirjalla vuodessa.

Hiljaiselon kausi

V. 1954 jouduttiin taas etsimään uusia tiloja, ja seuraavana vuonna päätettiin ostaa 135 m²:n huoneisto yhdistyksen nykyisestä osoitteesta Maneesikatu 2 A 3 Pohjoismaiselta Yhdyspankilta hintaan 3.600.000,-. Yhdistys otti 2.100.000 mk:n pankkilainan, ja uusi vuokrasopimus alkoi 1.11.1955.

V:sta 1955 eteenpäin pöytäkirjojen sisältö koskee etupäässä käytännön raha-asioiden järjestelyä. V. 1955 uutena nimenä johtokunnassa oli Ksenia Wacher, seuraavana vuonna hänen miehensä Harald (Garri) Wacher, Suomeen Virosta siirtynyt liikemies. Perheitoja ei enää järjestetty naapurien häiriytymisen pelosta. Pianokin vuokrattiin ulkopuolisille. Sitä käytti yhdistyksen tiloissa mm. laulutunteja antava Meri Hannikainen. Huoneistosta osa annettiin vuokralle. Toiminta oli keskittynyt kirjastoon ja peleihin, niinpä klubinjohtajan toimi oli vielä tarpeen. Sitä hoiti lähes jatkuvasti Boris Abaschidze.

V. 1958 yhdistys piti 40-vuotisjuhlan, ilmeisen vaatimattomasti. Muutoin juhlinta rajoittui jokavuotiseen vapunviettoon sima- ja tippaleipätarjoiluun, joista saivat osansa myös uskolliset lotonpelaajat. Bufetin pito oli hyvin ongelmallista: voittoa ei saanut viranomaisten määräysten mukaan tulla, ei-jäsenille ei saanut myydä. Lopulta bufetista luovuttiin kokonaan. Huoneistosta oli vuokralla yksi huone ja keittiö. Loton ja muiden pelien lisäksi päätettiin ryhtyä järjestämään "kaupallisia pelejä", preferanssia, mushkaa ym., joista korttivuokra olisi 150 mk henkilöltä.

V. 1957 kuolleen Vladimir Dzubenkon tilalle johtokuntaan tuli Nikolai Feodoroff, ja Harald Wacherin kuoltua seuraavana vuonna häntä seurasi Yrjö (Georg) Raske (ent. Raskatkov). V. 1960 puheenjohtajana toimi pöytäkirjojen mukaan David Serno, seuraavana taas von Flittner. V. 1961 johtokuntaan tuli Maria Wetzell (ent. Sundman, os. Andrejeff). Taloudenhoitaja Osokin erosi sairauden vuoksi, ja hänen tilalleen astui jälleen Ksenia Wacher. Tämän taas korvasi myöhemmin Eugenia Rubanin. V. 1963 kuoli David Serno, jonka tilalle joksikin aikaa tuli Elena Velten, venäjänsaksalainen emigrantti. Kesäisin Tamara Bogojavlenskin matkoilla ollessa hänen tilallaan kirjastoa hoiti sisar Lidija. Siivouksesta huolehtineen Maria Bastamoffin lähdettyä kirjastonhoitaja sai hoitaakseen senkin. Klubi oli kesäaikaan parin viikon ajan suljettuna.

Venäläinen yhdistyselämä Helsingissä yleensäkin oli vähentynyt (VKDL:llä toimi omalla tahollaan), eikä tiloja vuokrattu ulkopuolisille. Kysyjäkään ei ollut, lukuunottamatta v. 1961 Lev Proninia, joka pyysi tiloja ilmaiseksi Kirjallisuuseron (Literaturnyj kružok) käyttöön; lupaa ei myönnetty. V. 1962 keskiviikkoloton suosio laski niin jyrkästi, että se lopetettiin syksyllä. Lotonpeluu sunnuntaisin kuitenkin jatkui. Lainanmaksuvaikeudet kärjistyivät

tavallisestaan niin, että keväällä pystyttiin maksamaan vain korko. Lottoa muutaman vuoden hoitanut Feodoroff luopui, ja tilalle otettiin Madeleine de Tselebrovsky (Tselebrovskaja), alunperin ranskalainen Viaporin venäläisen upseerin vaimo - hän oli ollut aktiivinen venäläisten emigranttien työllistämiseksi hoitaen naisten kotonaan kirjailemien alusvaatteiden välityksen eteenpäin.

Jäsenkunnan hupenemisesta huolimatta yhdistys pysytteli omissa oloissaan. V. 1963 VKDL:n vuosikokouskutsu ja jäsenmaksun karhuaminen saivat johtokunnalta vastauksen, jonka mukaan Kauppiasyhdistys jäsenistönsä enemmistön mielipiteen mukaan ei voinut olla kollektiivijäsenenä jossakin toisessa organisaatiossa. On tietymätöntä, oliko Kauppiasyhdistys koskaan osallistunut VKDL:n toimintaan. Tyypillistä lieenee sekin, että kun jälkimmäisen haaraosasto Järvenpäässä oli v. 1950 pyytänyt kirjoja omaksi tai lainaksi, Kauppiasyhdistys oli kieltäytynyt vedoten asemaansa yhtenä kaupungin vanhimmista venäläisistä yhdistyksistä, mikä velvoitti sen palvelemaan ensi sijassa omia lukijoitaan.

V. 1964 Elena Veltenin tilalle johtokuntaan tuli Olga Feodoroff. Madeleine de Tselebrovskyn erottua yhdistyksestä lottoa veti Zoja Talypin. Seuraavana vuonna ei tähän tahtonut löytyä enää ketään, joten johtokunta vuorotteli lotonhoidossa. Samana vuonna annettiin huoneistosta vuokralle keittiö sekä väliseinällä erotettu osa muusta huoneistosta konttoriksi. Johtokunta joutui jopa lainaamaan yhdistykselle rahaa asuntolainan maksuun. Kriisistä kertoo sekin, että v:n 1966 vuosikokoukseen saapui vain 5 jäsentä. Vuokralaisia oli v:een 1967 mennessä jo kolme yhtäikaa, mutta tuolloin asuntolainakin saatiin kokonaisuudessaan maksetuksi.

Toiminnan laantuminen

V. 1968 vietettiin yhdistyksen 50-vuotisjuhla. Muita pöytäkirjoissa uusia asioita on vain se, että johtokunnalle ryhdyttiin maksamaan kokouspalkkioita. Suurta taloudellista taakkaa tästä ei koitunut, koska johtokunta kokoontui mahdollisimman harvoin. Kaksi vuotta myöhemmin yhdistys uudisti sääntönsä, sillä ne olivat tulleet raskaiksi vähäiselle jäsenmäärälle, joka tuolloin oli 13 henkeä. Jäsenyyttä ei enää rajattu venäläiseen kauppiaskuntaan, riitti 18 vuoden ikä. Nyt johtokunta koostui 4 jäsenestä, jotka toimivat 2 vuotta kerrallaan. Aikaisemmin osa johtokunnan jäsenistä oli ollut joka vuosi ero-

vuorossa. Toinen muutos oli se, että ylimääräisten yleiskokousten kutsumiseksi tarvittiin vain 2 jäsenen päätös. Yhdistyksen toiminnan määrittelyä muutettiin hiukan: "Yhdistyksen tarkoituksena on edistää jäsentensä keskinäistä lähentämistä ja kulttuuriharrastuksia järjestämällä illanviettoja ja huvitilaisuuksia sekä ylläpitämällä pääasiallisesti venäjänkielistä kirjastoa".

Koko 1970-luvun johtokunnan koostumus oli kutakuinkin sama: Dimitrij von Flittner (puheenjohtaja), Nikolai Feodoroff (rahastonhoitaja), Vasilij Polkumaa (sihteeri), varajäsenenä vuorottelivat Yrjö Raske, Maria Bastamoff ja Leo Vladimirov. Klubimestari Abaschidze oli mukana vielä 70-luvun alkuvuosina. V. 1973 hän kuoli, samoin pitkäaikaisjäsen ja varatilintarkastaja Aleksander Matrosoff. Heidän tilalleen tulivat Raske ja Georg Martynoff. V. 1975 päätettiin, että kirjastonhoitaja saisi antaa vähäarvoisten kirjojen kaksoiskappaleita muille kirjastoille. V. 1977 kirjaston tuoton ennakotiin ylittävän hiukan jo korteista kertyneen tulon; näin ei toistaiseksi kuitenkaan käynyt. Tamara Bogojavlenskij luopui kirjastonhoitajan toimestaan, mutta kävi silti kerran viikossa ilmaiseksi kirjaston asiakkaita palvelemaan. Kirjoja saatiin enää yksittäisiä kappaleita lahjoituksina. Piano myytiin ja toisesta puhelimesta luovuttiin. V. 1979 huoneiston osista perityt vuokrat peittivät lähes kaikki kulungit.

1980-luvun alkupuolella yhdistys näytti olevan jo katoamassa. Asiaan vaikuttivat sekä vanhemman polven luonnollinen poistuma että se, että venäläissyntyisten nuorempi polvi oli koko sodanjälkeisen ajan nopeasti assimiloitunut ja siirtynyt suomen- ja ruotsinkieliseen kulttuuriin. V. 1980 sekä sihteeri Polkumaa että rahastonhoitaja Feodoroff luopuivat toimistaan sairauden vuoksi. Tilalle valittiin Leo Vladimirov ja Olga Feodoroff, varajäseneksi Maria Gardner. Tilintarkastajana toimi Yrjö Raske ja varalla Anna von Flittner. Puheenjohtaja von Flittnerin kuoltua v. 1981 hänen tilalleen astui Vasilij Polkumaa (1899-1982), eläkkeellä oleva entinen kauppias. Tästä lähtien johtokunta kokoontui vain kerran vuodessa yleiskokousta valmistelemaan. V. 1981 korttien vuokra oli edelleen kaksi kertaa parempi tulolähde kuin kirjasto. APN:n johtaja ehdotti kirjaston siirtämistä APN:lle. Tarjousta pyydettiin kirjallisena, mutta ehdotus ei johtanut mihinkään. Polkumaa kuoli v. 1982, ja hänen tilalleen puheenjohtajaksi valittiin Anna von Flittner. Seuraavana vuonna Tamara Bogojavlenskij lähti lopullisesti. Lähtiessään hän arvioi kirjastossa olevan n. 12.800 nidettä. Vanhainkotiin siirtyneen alivuokralaisen Georg Presasin asumat huone ja keittiö otettiin kirjaston käyttöön.

Kortinpeluusta ei ollut enää mitään tuloja, ja kirjaston lainaajienkin määrä laski alle kahdenkymmenen.

Yhdistyksen suunnanmuutos

V. 1985 puheenjohtajaksi valittiin Maria Gardner. Nuorempaa polvea edusti rahastonhoitaja Gaij Feodoroff. V. 1986 korttia pelattiin vielä ja korteista oli hiukan tuloja, mutta kirjastosta niitä oli nyt huomattavasti enemmän kuin ennen. Liiketoiminnasta luovuttuaan uusi puheenjohtaja pani kaiken tarmonsaa kirjastoon. Ensi kertaa vuosiin siihen käytettiin varoja: remontoitiin, kirjoja ostettiin n. 40, lahjoituksinakin saatiin yli 300 kpl. Kirjastoa järjesteltiin, ja uusia jäseniä otettiin 14. Nämä olivat enimmäkseen kirjojen järjestelyssä avustaneita ja kirjaston säilymisestä huolta kantavia suomalaisia. Säännöissä mainitut toimintamuodot "illanvietot ja huvitilaisuudet" korvautuivat kokonaan kirjaston ylläpidolla.

V. 1987 jäsenmäärä oli jo 29, ja vuosikokoukseenkin tuli 19 jäsentä. Puheenjohtajana seuraavan kaksivuotiskauden oli Leo Vladimirov, sihteerinä Ben Hellman, rahastonhoitajana Gaij Feodoroff ja varajäsenenä Maria Gardner, joka samalla jatkoi kirjastonhoitajan toimiaan. Lisäksi nimitettiin kirjastoneuvosto, jonka huolena olisi suunnitella kirjastolle myönnettyjen varojen käyttöä ym. kirjastoa koskevia seikkoja. Lainaaajien määrä lisääntyi, ilmeisesti siitä syystä, että kirjasto ilmoitteli olemassaolostaan Helsingin ortodoksisen seurakunnan lehdessä *Uskon Viestissä*. Kirjoja ostettiin 29 ja lahjoituksina saatiin 407 kpl. Kirjastoon lahjoitettiin myös kirjeitä ja valokuvia yksityisistä perhearkistoista, maalauksia ja käsikirjoituksia sekä venäläisen leikkikaluverstaan viimeiset tuotteet. Kirjasto oli avoinna kahtena päivänä viikossa. Kaksi alivuokralaista pitivät, kuten aikaisemminkin, yhdistyksen tulot ja menot periaatteessa tasapainossa.

Vuoden 1987 aikana yhdistystä ryhdyttiin häättämään pois huoneistostaan. Tällä kertaa asialla oli Helsingin kaupunki, joka pyrki hävittämään Kruunuhaasta ns. piilokonttoreita. Tähän ongelmaan löytyi ratkaisu kolme vuotta myöhemmin, kun yhdistykselle myönnettiin poikkeuslupa kirjaston säilyttämiseen huoneistossa.

V. 1988 yhdistys hankkiutui häättöuhan takia jonkin verran julkisuuteen sekä lehdistössä että radiossa. Tulokset olivat sikäli myönteisiä, että yhdistys sai sympatiao, lisää lainaajia, sekä uteliaat

liikkeelle. Katsastuksella kävivät mm. Neuvostoliiton Kulttuurisäätiön edustaja, Neuvostoliiton suurlähetystön virkailijat ja Helsinki-Seuran edustaja. Muutamalle tieteelliselle yhteisölle annettiin kirjaston esittelytarkoituksessa kokoustilaa. Jäsenmäärä kasvoi vuoden mittaan 32:ksi ja lainaajien määrä 72:ksi (lainoja 1020). Kirjalahjoituksia saatiin useita satoja. Kaikkiaan kirjastoon oli kertynyt arviolta yli 14.000 nidettä, joukossa yhtäältä harvinaisuuksia, toisaalta hyllymetreittäin lähes hajalle luettua viihdettä.

Marraskuussa 1988 järjestettiin yhdistyksen 70-vuotisjuhla, ohjelmallinen illallinen, jossa oli läsnä 29 henkeä, sekä kirjastossa vastaanotto, johon saapui n. 50 kirjaston ystävää ja lainaajaa. Illanvieton ohjelma heijasti kirjastosta kiinnostuneen nuoremman polven koostumusta: asiapuolesta vastasivat suomalaiset slavistit (Ben Hellman, Marja Leinonen), taiteellisesta osuudesta Suomeen kotiutuneet Neuvostoliitosta muuttaneet Evgenij Guzeev ja Viktor Drevitski.

Yhdistyksen nimeä voi pitää jo historiallisena jäänteinä. Venäläisiä kauppiaita tuskin enää löytyy, eikä sitkeimpiä ja näkyvimpiä hallikauppiaitakaan ole vuosikymmeniin kuulunut yhdistykseen. Kirjaston nimi onkin muutettu Helsingin kaupungin puhelinluettelossa Venäläiseksi kirjastoksi. Jäsenistöä yhdistää ennen kaikkea pyrkimys säilyttää kirjasto toimivana kokonaisuutena ja muistona pääkaupungista jo kadonneesta osakulttuurista. Yhdistyksen toiminta voi jatkua ainakin kaupungin myöntämän 10 vuoden poikkeuslupan ajan, sikäli kuin vapaaehtoista työvoimaa kirjaston hoitoon löytyy. Kirjaston säilyminen jossakin muodossa on joka tapauksessa pyritty turvaamaan yhdistyksen sääntöjen 12. pykälässä: jos yhdistys puretaan, sen omaisuus luovutetaan jollekin yleishyödylliselle yhdistykselle tai laitokselle, jonka toiminta lähinnä vastaa yhdistyksen tarkoitusta.

Yhdistyksen puheenjohtajat:	Yhdistyksen sijainti:
Konstantin Samsonoff 1918-1919	1918-1919 ei vakituista paikkaa
Alexander Andrejeff 1919-1924	1920-1922 Pohjois-Esplanadi 7
Nikolai Baranoff 1924-1929	1922-1928 Erottaja 2
Ivan Fedosow 1929-1930	1928-1934 Liisankatu 29
Aleksander Matrosoff 1930-1934	1934-1940 Korkeavuorenkatu 36
Nikolai Matrosoff 1934-1936	1940-1955 Ullanlinnankatu 1
Karl Lax 1936-1937	1955-1988 Maneesikatu 2 A
Eugen Örn 1937-1940	
David Serno 1940-1942	
Mikael Bogomoloff 1942-1952	
Dimitrij von Flittner 1953-1981	
Vasilij Polkumaa 1981-1982	
Anna von Flittner 1982-1985	
Maria Gardner 1985-1987	
Leo Vladimirov 1987-1988	

Lähteet:

- Helsingin Venäläisen Kauppiasyhdistyksen johtokunnan ja yleiskokousten pöytäkirjat vv. 1918-1949, 1953-1989 ym. arkisto.
- Etsivän Keskuspoliisin arkisto, Valtionarkisto
- Suomen yhdistysrekisteri, Valtioneuvoston arkisto
- Yhdistysrekisteritoimisto
- Bruun, Otto: Helsingin kaupungin kauppiasyhdistys 1868-1954, Helsinki 1956.
- Helsingin kaupungin historia IV:2 ja V:3, Helsinki 1956.
- Koukkunen, Heikki & Kasanko, Mikael: Helsingin ortodoksinen seurakunta 1827-1977, Helsinki 1977.
- Pogreboff, Sergei: Helsingin ortodoksisten kuratorio r.y:n 120 vuotta, Helsinki 1991
- Perälä, Seppo: Helsingin venäläissyntyinen kauppiaskunta vuosina 1809-1872. Entisaikain Helsinki VIII, Helsinki 1970.
- Sto let Russkomu blagotvoritel'nomu obštšestvu v Finljandii 1872-1972. Helsinki 1972.
- Voznesenskij, A.I.: Otšerki gel'singforsskoj žizni v kontse XIX i v natšale XX stoletija, vyp. 1 ot kontšiny Imperatora Aleksandra do N.I. Bobrikova. Gel'singfors 1922.

Russkaja žizn'
Russkij Listok
Suomen Sosiali-Demokraatti
Uusi Suomi

Huomautus: Venäläiset nimet on kirjoitettu siinä asussa, joka esiintyy Helsingin osoite- tai puhelinluettelossa tai yhdistysrekisterissä. Jos kirjoitusasu eroaa huomattavasti alkuperäisestä, jälkimmäinen on annettu suluissa. Vaikka naisten nimet venäjänkielisissä pöytäkirjoissa ovat kielen vaatimia -a-, -aja -päätteisiä, on tässä johdonmukaisuuden vuoksi käytetty virallista muotoa. Entisen Venäjän virka- ja sotilas-arvot on säilytetty, koska olisi hankalaa, joskin ajalleen kuvaavaa, esitellä henkilö "ent. valtioneuvoksena, nyk. konttoristina".

Helsinki, 15.6.1991 Marja Leinonen

Yhdistyksen toimipaikat Helsingissä

1918 – 1919	Paikka ei tiedossa
1920 – 1922	Pohjois-Esplanadi 7
1922 – 1928	Erottaja 2
1928 – 1934	Liisankatu 36
1934 – 1940	Korkeavuorenkatu 36
1940 – 1955	Ullanlinnankatu 1
1955 – 2012	Maneesikatu 2 A
2012 -	Rialtonkuja 4

КРАТКАЯ ИСТОРИЯ РКО

Русское купеческое общество было основано в Хельсинки 27.1.1918. Цель общества - создать условия для "полезной и развлекательной деятельности", а также сблизить русских и финских купцов, организовав для этого собственный клуб. Одновременно, с целью развития русской культуры, была основана библиотека общества. Первым председателем общества стал генерал-лейтенант Константин Самсонов, в прошлом служащий Российской Империи, а членами общества были представители хельсинкских купеческих родов. До конца 1930-х годов из купеческого сословия выдвигались председатели и члены правления. С 1919 по 1936 гг. председательское место занимали Александр Андреев, Николай Баранов, Иван Федосов, Александр Матросов, Николай Матросов. С 1919 по 1934 год библиотекой заведовал глубоко преданный своему делу Владимир Шохин. Он же организовывал разнообразные культурные мероприятия клуба. Здесь проводились театральные представления, вечера танцев и чаепития, концерты и семейные торжества. В клубе также играли в шахматы, корону, бильярд, настольный теннис и т.д.

Начальный капитал сложился на основе средств, переданных клубу его членами в качестве дара. Позднее доходы начали поступать в виде членских взносов, в качестве входной платы посетителей, а также процентов, взимаемых с выигрышей от карточной игры, и различных штрафов. Приносила доходы и аренда помещений. Средства переводили в фонд, созданный для выплаты стипендий русским учащимся, в сберегательный фонд, а также нуждающимся русским организациям и частным лицам. Особенно большая помощь оказывалась в 1936-1937 гг., когда клуб стал исключительно популярным в городе. К 1936 г. число членов общества возросло до 140, а членов-соревнователей - до 120.

В 1937 г. за организацию азартных игр общество было привлечено к суду. Хотя оно не было закрыто, количество членов и их деятельность резко сократились. Почти полностью исчезли и посетители. Обществу также не было позволено держать ресторан. Во времена кризиса часто менялись и председатель и члены правления. Клуб, однако, действовал, причем библиотека была открыта даже во время войны. К 1939 году она насчитывала уже более 6000 книг, при этом

было приобретено и получено в дар много русской эмигрантской и переводной литературы. Значительно пополнилась русская классическая литература. С 1940 года книги в основном поступали в виде даров и среди них преобладали советские издания.

Деятельность общества продолжалась и после войны под председательством Михаила Богомолова, гельсингфорского купца. Библиотека работала сначала под руководством Екатерины Квитницкой, а затем Тамары Богоявленской. Со дней своего создания общество арендовало помещения, из которых вынуждено было 5 раз переезжать. В 1955 году оно купило собственное помещение, в котором оно находится и в настоящее время. Однако большой долг банку оказался непомерной нагрузкой, при этом деятельность общества не достигла прежнего уровня из-за исчезновения купеческого сословия в городе. После войны в составе правления появились русские купцы из Карелии. Начиная с 1960 г. правление состояло из одних и тех же людей. Председателем правления был Дмитрий фон Флитнер. К 1970 г. число членов настолько сократилось, что пришлось изменить устав. Теперь членство в обществе больше не ограничивалось никакими условиями.

В 1985 году председателем была избрана Мария Гарднер, которая сосредоточила все силы на организации библиотеки. Число читателей с 14 чел. в начале 1980 г. возросло до 70 в 1987 году. Количество членов общества также стало расти. За последние годы получены в дар и приобретены новые книги. К концу 1988 г. общее количество книг составляло свыше 14.000 экземпляров. В этом же году общество насчитывает уже 32 чел. Их объединяет стремление сохранить библиотеку как часть местной русской культуры, как ценное дополнение к другим русским библиотечным фондам столицы.

